

Warszawa, 12 czerwca 2025

Recenzja dorobku naukowego dr Mariusza Baranowskiego sporządzona na potrzeby postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego

Podstawa formalna

Niniejszą recenzję przygotowano na podstawie Uchwały nr 18/2024/2025 Rady Naukowej Dyscypliny Nauki Socjologiczne Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu dnia 3 marca 2025 roku w sprawie wyznaczenia członków komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania dr Mariuszowi Baranowskiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki socjologiczne.

Zgodnie z Art. 219. Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571) o stopień doktora habilitowanego może ubiegać się osoba, która spełnia trzy przesłanki:

1. posiada stopień doktora;
2. posiada w dorobku osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczący wkład w rozwój danej dyscypliny;
3. wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Ocena profilu naukowego Habilitanta

Dr Mariusz Baranowski ukończył studia filozoficzne i socjologiczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W 2001 otrzymał tytuł magistra filozofii, a w 2005 magistra socjologii. Na tej samej uczelni w 2009 roku otrzymał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii. Pracował jako pracownik-naukowo dydaktyczny na dwóch uczelniach w Poznaniu: w Wyższej Szkole Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa oraz Szkole Wyższej Psychologii Społecznej. Obecnie jest zatrudniony w swojej macierzystej uczelni, czyli w UAM. Po uzyskaniu stopnia doktora dr Baranowski odbył liczne staże zagraniczne, gdzie zdobył międzynarodowe doświadczenie. Habilitant był wykonawcą w dwóch projektach NCN OPUS, kierował grantem Miniatura, a od 2024 roku pełni rolę kierownika w grantie NCN OPUS "Krajowe uwarunkowania transformacji energetycznej w perspektywie wielopoziomowej: doświadczenia i imaginaria Europy".

Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Dr Mariusz Baranowski przedstawił jako główne osiągnięcie naukowe cykl 14 artykułów opublikowanych w latach 2017-2024, w tym 8 artykułów jedno autorskich oraz 6 publikacji współautorskich. Jest to, jak na standardy postępowań habilitacyjnych, dorobek bardzo obszerny. Artykuły te zostały opublikowane zarówno w czasopismach posiadających *Impact Factor* (wydawane przez wydawnictwa takie jak Sage, Wiley, Elsevier oraz Taylor and Francis), jak i czasopismach krajowych znajdujących się na liście czasopism punktowanych przez MNiSW ("Studia Socjologiczne", "Przegląd Socjologiczny", "Economics and Society"). Jedyna uwaga dotycząca wyboru miejsca publikacji dotyczy czasopisma „Society Register”, którego Habilitant jest założycielem i redaktorem naczelnym. Choć samo prowadzenie takiego czasopisma i dbanie o jego wartość parametryczną zasługuje na pochwałę (na co wskazuję w ocenie pozostałego dorobku Habilitanta), to w mojej opinii warto byłoby, aby Habilitant częściej oddawał łamy prowadzonego przez siebie czasopisma innym autorom, a swoje artykuły kierował do innych wydawnictw. Zresztą, Habilitant z powodzeniem czyni tak od wielu lat, co świadczy o jego świadomości w tym zakresie. Jest to jednak drobna uwaga na marginesie. Tym, co zasługuje na szczególne uznanie, jest szerokie spektrum czasopism, które Habilitant wybrał dla publikacji swojego osiągnięcia habilitacyjnego. Co więcej, wszystkie 14 artykułów zostało opublikowanych w języku angielskim, co jest dowodem na to, że Habilitant adresuje swoje odkrycia do międzynarodowej i zróżnicowanej dyscyplinarnie publiczności, zwiększając tym samym szanse na wpływ na rozwój dyscypliny.

Charakter cyklu publikacji składających się na osiągnięcie habilitacyjne ma charakter interdyscyplinarny. O ile Habilitant sytuuje je przede wszystkim w polu socjologii gospodarki, łączy tę perspektywę z perspektywą socjologii problemów społecznych, socjologii polityki czy socjologii środowiska. Habilitant w sposób swobodny czerpie też z dorobku dyscyplin takich jak ekonomia, polityka społeczna, psychologia czy pedagogika. Ruch ten ma na celu usystematyzowanie pojęcia dobrobytu społecznego w naukach społecznych.

To właśnie dobrobyt jest kluczowym pojęciem, które konsekwentnie organizuje i ukierunkowuje analizy podejmowane przez Habilitanta. Dążenie do rozwijania socjologii dobrobytu to zadanie, które Habilitant sygnalizował już w tekście "Towards the welfare state sociology", opublikowanym w "Kulturze i Edukacji" w 2013 roku, choć artykuł ten nie wchodzi w skład przedstawionego cyklu.

Habilitant przyporządkowuje 14 publikacji do 7 następujących obszarów tematycznych: (1) Koncepcja (rama) teoretyczna dobrobytu społecznego; (2) Postawy społeczne wobec państwa dobrobytu i dochodu podstawowego; (3) Konsumpcja i degrowth: wyzwania ekologiczne a dobrobyt; (4) Nowe technologie a dobrobyt społeczny i kultura partycypacyjna; (5) Utowarowienie polityki społecznej i warunkowe welfare state a dobrobyt społeczny; (6) Utowarowienie edukacji a nierówności socjoekonomiczne i dobrobyt społeczny oraz (7) Polityka energetyczna i dobrobyt społeczny w Europie Środkowej w kontekście wojny w Ukrainie.

W mojej ocenie artykuły składające się na osiągnięcie habilitacyjne charakteryzują się rzetelnością i solidnym warsztatem naukowym. Publikacjom tym towarzyszy dążenie do stawiania mocnych tez, formułowania nowych, autorskich pojęć oraz rozbudowywania koncepcji i modeli

zaproponowanych przez innych badaczy (między innymi Espinga-Andersena czy Talcotta Parsonsa). W szczególności artykuły wchodzące w obszar tematyczny "Postawy społeczne wobec państwa dobrobytu i dochodu podstawowego", stanowią przykład kompleksowego i spójnego podejścia do tematu, eksplorując go wyczerpująco. Warto jednak zaznaczyć, że w obrębie tych obszarów przejawia się pewne zróżnicowanie pod względem oryginalności i nowatorstwa prezentowanych idei. Na szczególne wyróżnienie zasługuje "Intentional degrowth and its unintended consequences: Uneven journeys towards post-growth transformations" (artykuł nr 8), który w przekonujący sposób ukazuje niezamierzone konsekwencje procesu degrowth, prezentując tym samym nowe spojrzenie na istotny problem społeczny. W tym kontekście należy odnotować, że prace usytuowane w obszarze nowych technologii i kultury partycypacyjnej, choć solidne, cechują się umiarkowaną oryginalnością w kontekście istniejącej literatury. Przykładowo, w tekście "The sharing economy: Social welfare in a technologically networked economy" (artykuł nr 9), podejmowane przez Habilitanta wątki dotyczące zwiększonej kontroli, prekaryzacji zatrudnienia, wyzysku i nierówności społecznych w kontekście gospodarki współdzielenia są od dawna dobrze rozpoznane w literaturze. Podobnie, teza wyartykułowana w tekście "Understanding new media and participatory culture: Well-being or ill-being?" (artykuł nr 10), ukazująca, że nowe media mogą przyczyniać się do wzrostu dobrostanu, ale też prowadzić do pogłębiania nierówności i wzrostu izolacji społecznej, jest podejmowana i rozwijana przez badaczy internetu i nowych mediów od kilkunastu lat i trudno jest uznać ją za szczególnie nowatorską. Niemniej jednak, całościowo przedstawiony cykl publikacji, dzięki swojej wyraźnej interdyscyplinarności, zróżnicowaniu podejmowanej problematyki oraz trafnej identyfikacji kluczowych wyzwań współczesnego świata, stanowi spójny i wartościowy wkład w rozwój nauk socjologicznych.

Na uwagę zasługuje konsekwentne dążenie dra Baranowskiego do konceptualizacji dobrobytu społecznego, które manifestuje się w proponowaniu własnych ujęć pojęciowych i ram interpretacyjnych, takich jak przykładowo przeciwstawienia "well-being" i "ill-being" czy też "welfare scarcity" przeciwstawione "social welfare". W swoich publikacjach Habilitant nie ogranicza się jedynie do opisu zjawisk, lecz aktywnie angażuje się w budowanie nowych narzędzi analitycznych. Ta zdolność do tworzenia nowych kategorii analitycznych i interpretacyjnych stanowi o dojrzałości naukowej Habilitanta i jego ambicjach w zakresie rozwoju dyscypliny.

Na uwagę zasługuje nie tylko sięganie do różnych perspektyw teoretycznych i próby własnych konceptualizacji, lecz również rozbudowany i zróżnicowany warsztat metodologiczny Habilitanta. W swoich badaniach wykorzystuje dane zastane i dane sondażowe takich jak *European Social Survey* (ESS) pozwalające na dokonywanie analiz statystycznych w badaniach porównawczych, wykorzystuje również analizę treści, stosuje metody typologiczne i historyczno-porównawcze.

W kontekście zakresu i charakteru prowadzonych badań warto podjąć dyskusję, czy autor stworzył własne pole naukowe (socjologię dobrobytu) w ramach badań nad dobrobytem społecznym, czy raczej prowadził rozbudowane analizy o charakterze interdyscyplinarnym. Moim zdaniem mamy do czynienia raczej z tym drugim przypadkiem – Habilitant w sposób świadomy i konsekwentny łączy elementy analizy z obszaru polityki społecznej, wykorzystuje perspektywę ekonomiczną i socjologiczną, tworząc spójną narrację badawczą. Taka interdyscyplinarność nie tylko wzbogaca

perspektywę analityczną, ale również pozwala na lepsze zrozumienie złożoności współczesnych wyzwań związanych z dobrobytem społecznym.

Niewątpliwie został w pełni zrealizowany cel postawiony w osiągnięciu habilitacyjnym, koncentrujący się na badaniu szeroko rozumianego dobrobytu w zróżnicowanych kontekstach. Habilitant konsekwentnie kierował swoją uwagę ku różnym aspektom funkcjonowania społeczeństwa i jego instytucji. Wśród nich wyróżnić można, między innymi, polityki publiczne, środowisko, edukację, nowe technologie cyfrowe czy też energetykę. Obszary te są nie tylko zróżnicowane tematycznie, ale co równie istotne, posiadają kluczowe znaczenie społeczne.

Przedstawiony do oceny cykl artykułów pokazuje, że dr Mariusz Baranowski jest badaczem o wszechstronnych zainteresowaniach i znacznej rozległości perspektyw badawczych. Ta wyraźna interdyscyplinarność oraz dążenie do rozwijania wątków podejmowanych w różnych polach socjologii i innych dyscyplin jest dowodem na dojrzałość naukową i zdolność do syntezy wiedzy, przekraczającej tradycyjne podziały dyscyplinarne. W swojej pracy naukowej Habilitant konsekwentnie kieruje swoją uwagę ku tematom ważnym i aktualnym, dążąc do dogłębnego zrozumienia wyzwań współczesnego świata i dostarczając cennych narzędzi analitycznych do ich interpretacji. Należy podkreślić ambitność i pracowitość dra Baranowskiego, przejawiające się w umiejętności łączenia różnorodnych ujęć teoretycznych z aktualnymi wynikami badań empirycznych oraz w stałym rozwoju warsztatu metodologicznego. Wyróżnia go śmiałość w dążeniu do formułowania konceptualizacji teoretycznych oraz poszukiwanie szerokiego spektrum zastosowań tych koncepcji, co świadczy o jego twórczym podejściu do nauki.

Habilitant umiejętnie odnajduje się w polu naukowym, efektywnie korzystając ze współpracy z innymi badaczami, również z innych dyscyplin. Aktywny udział w dużych projektach badawczych oraz skuteczne zdobywanie własnych grantów w celu eksploracji i pogłębiania interesujących go tematów świadczą o jego zdolności do budowania sieci współpracy i efektywnego zarządzania badaniami. Dodatkowo, regularne i skuteczne publikowanie w bardzo dobrych międzynarodowych czasopiśmie potwierdza strategiczne i efektywne podejście do prowadzenia działalności naukowej.

Ta efektywność, wypracowywana przez lata intensywnej aktywności naukowej Habilitanta, sprawiła, że już dawno zgromadził on dorobek o skali i jakości pozwalającej na poddanie go ocenie w procedurze habilitacyjnej. Warto zaznaczyć, że poza cyklem publikacji składających się na osiągnięcie habilitacyjne, dr Baranowski opublikował szereg artykułów tematycznie powiązanych z cyklem, co dodatkowo świadczy o jego produktywności badawczej. Należy odnotować, że mnogość poruszanych zagadnień w przedstawionym cyklu, choć świadczy o wszechstronności Habilitanta, mogło w pewnym stopniu utrudniać skupienie się na wyodrębnieniu esencji centralnego osiągnięcia. W mojej opinii bardziej precyzyjna selekcja i być może zawężenie liczby artykułów przedstawionych do oceny pozwoliłyby na jeszcze lepsze uwypuklenie istoty wkładu w rozwój dyscypliny.

Niezależnie od powyższej uwagi, nie zmienia to w żaden sposób mojej pozytywnej oceny jakości naukowej tych artykułów. Wkład dr Baranowskiego w rozwój dyscypliny z pewnością został osiągnięty. Wpływ ten jest również wyraźnie widoczny w oddziaływaniu prac Habilitanta na

środowisko naukowe – są one czytane i cytowane, o czym świadczą wysokie wskaźniki bibliometryczne. W momencie sporządzania tej recenzji całkowita liczba cytowań prac dr Baranowskiego w bazie Google Scholar wynosiła 727. To dowodzi, że jego badania nie tylko poszerzają horyzonty wiedzy i wpisują się w bieżącą debatę naukową, lecz również są rozpoznawane w środowisku akademickim.

Ocena innych osiągnięć Habilitanta

Poza artykułami składającymi się na osiągnięcie habilitacyjne dr Baranowski posiada bardzo obszerny dorobek publikacyjny. Po uzyskaniu stopnia doktora Habilitant opublikował sześć monografii, redagował lub współredagował trzy monografie wieloautorskie, opublikował kilkadziesiąt artykułów i rozdziałów w monografiach. Część z tych publikacji jest powiązana tematycznie z artykułami składającymi się na osiągnięcie habilitacyjne. Habilitant rozwija w nich między innymi, koncepcje myślicieli takich jak Alain Touraine, Oskar Lange, czy Zygmunt Bauman. Pozostałe publikacje, niezwiązane bezpośrednio tematycznie w cyklem habilitacyjnym dr Baranowski sytuje w obszarach badawczych związanych ze zjawiskiem utowarowienia, środowiskiem naturalnym, technologią i jej społecznym wpływem.

Niewątpliwie jest to dorobek ilościowo imponujący. Po raz kolejny pokazuje on on rozległe zainteresowania badawcze Habilitanta, jego dążenie do sięgania po tematy rozwijane nie tylko w obszarze socjologii, ale też w innych dyscyplinach, takich jak ekonomia, psychologia, czy też polityka społeczna. Zarówno obszerny dorobek publikacyjny, jak i pozostałe osiągnięcia Habilitanta przedstawione do oceny pokazują, że jest on dojrzałym naukowcem i badaczem, aktywnym na wielu polach: badawczym, wydawniczym, organizacyjnym i dydaktycznym.

W latach 2021-2024 Dr Baranowski zdobył znaczące doświadczenie badawcze jako wykonawca w dwóch projektach NCN OPUS. Udział w tych projektach pozwolił Habilitantowi nie tylko wykorzystać i pogłębić kompetencje badawcze, ale nawiązać cenną współpracę naukową. Współpraca w tych projektach zaowocowała znaczącymi publikacjami, wchodzącym w skład osiągnięcia naukowego. Jednocześnie zdobycie w tym samym czasie grantu NCN Miniatura “Dobrobyt społeczny w świetle analizy modelowania tematycznego” (przeznaczonego dla osób wcześniej nie kierujących grantami NCN) pokazuje, że Habilitant umiejętnie korzysta z programów badawczych. Dobrze wykorzystany grant Miniatura pozwolił na pogłębienie problematyki socjologii dobrobytu, która jest tematem osiągnięcia habilitacyjnego.

Doświadczenie badawcze i umiejętność kierowania uwagi ku ważnym społecznie tematом zaowocowało zdobyciem własnego grantu NCN OPUS, co świadczy o dojrzałości naukowej oraz zdobyciu kompetencji do kierowania własnym zespołem badawczym. Od 2024 Habilitant pełni rolę kierownika projektu badawczego NCN OPUS-26: “Krajowe uwarunkowania transformacji energetycznej w perspektywie wielopoziomowej: doświadczenia i imaginaria Europy”. Zaangażowanie Habilitanta w realizację projektów badawczych oraz zdobywanie własnych grantów pokazuje, że podąża on konsekwentnie strategiczną ścieżką oraz skutecznie realizuje założone cele w działalności naukowej.

Dr Baranowski jest członkiem kilku krajowych i międzynarodowych towarzystw naukowych (między innymi PTS, ESA, ISA). Habilitant uczestniczył i prezentował referaty na licznych konferencjach krajowych i międzynarodowych. Świadczy to o aktywnym i regularnym uczestnictwie w debacie naukowej.

Niewątpliwie Habilitant jest badaczem działającym na arenie międzynarodowej, o czym świadczą i publikacje współautorskie, i wystąpienia konferencyjne oraz pobyty w zagranicznych ośrodkach. Rozbudowany autoreferat zawiera jednak zaskakująco skąpe informacje na temat na temat istoty tej współpracy międzynarodowej. Habilitant wykazuje liczne pobyty w ośrodkach zagranicznych, jednak informacje na temat ograniczone są do nazwy ośrodka, roku pobytu, tytułu programu czy projektu. Tym samym trudno jest zorientować się, a następnie ocenić czy były to pobyty kilkudniowe czy wielomiesięczne, a przede wszystkim dowiedzieć się na czym polegała aktywność Habilitanta w danym ośrodku, jakiego rodzaju działania i zadania podejmował podczas pobytu, z jakimi naukowcami podejmował współpracę.

Dr Baranowski prowadził różnorodne zajęcia dydaktyczne na trzech uczelniach: uczył w Wyższej Szkole Nauk Humanistycznych i Dziennikarstwa, w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej Oddział w Poznaniu oraz na macierzystej uczelni, czyli UAM. Prowadził zarówno kursy obowiązkowe, jak fakultatywne. Opiekował się licencjatami i magistrantami, był promotorem siedmiu prac licencjackich oraz wypromował trzech magistrantów. Był również kierownikiem po stronie polskiej międzynarodowego grantu „Quality Teaching of Humanities and Social Sciences in Higher Education for 21+” (Erasmus+).

Habilitant był recenzentem licznych artykułów dla polskich i zagranicznych czasopism. Angażuje się również w prace redakcyjne i wydawnicze. Jest redaktorem naczelnym dwóch czasopism naukowych. W tym obszarze na szczególną uwagę zasługuje założenie i prowadzenia czasospisma „Society Register”, indeksowanego w bazie Scopus.

Habilitant przejawia również aktywność na rzecz uczelni, uczestniczył w pracach licznych komisji. Aktywność naukowa i organizacyjna Habilitanta została doceniona przez jego uczelnię. Habilitant otrzymał stypendium za wybitne osiągnięcia naukowe oraz nagrody Rektora UAM: indywidualną III stopnia oraz zespołową I stopnia.

Warto zauważyć, że dr Baranowski angażuje się również w działalność popularyzującą naukę adresowaną do różnego typu odbiorców. Udzielał komentarzy i wywiadów dla mediów oraz brał udział w wykładach i debatach otwartych dla szerszej publiczności.

Podsumowując, pozostałe osiągnięcia dr Baranowskiego wskazują, że jest on dojrzałym i wszechstronnym naukowcem, aktywnie zaangażowanym w rozwój nauki na wielu poziomach. Całokształt aktywności wskazuje na gotowość do prowadzenia samodzielnych badań naukowych i kierowania zespołami badawczymi.

Konkluzja

W mojej opinii dr Mariusz Baranowski spełnia wszystkie wymogi stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 roku „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce”, to znaczy: (1) posiada stopień doktora; (2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe, stanowiące znaczący wkład w rozwój danej dyscypliny; (3) wykazuje się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

W związku tym wnoszę o dalsze procedowanie w postępowaniu w sprawie o nadanie dr Mariuszowi Baranowskiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie nauki socjologiczne.

Mr. Uł'-Kul